

SUVREMENE DEMOGEOGRAFSKE ZNAČAJKE KANADE

DRAŽEN ŽIVIĆ

Uvod

Približno u isto vrijeme kada je 2001. godine, održan popis stanovništva u Republici Hrvatskoj, stanovništvo je popisano i u Kanadi, drugoj po površini državi svijeta. Prigoda je ovo, stoga, da iznoseći neke od rezultata kanadskog popisa stanovništva, ukažemo i na neke od najvažnijih demogeografskih značajki kanadske države.

Sa svojih 9 970 610 četvornih kilometara površine Kanada je druga po veličini država na svijetu; iza Rusije, čija površina iznosi 17 075 400 četvornih kilometara. Međutim, Kanada je prema popisu stanovništva 2001. godine imala svega 30 007 094 stanovnika, tako da je opća prosječna gustoća naseljenosti iznosila tek tri stanovnika na četvorni kilometar, što neprijeporno znači da je Kanada u prosjeku iznimno rijetko naseljena zemlja. Rijetka naseljenost kanadskog državnog prostora posljedica je vrlo velike i složene prirodno-geografske raznolikosti prostora te specifičnog povijesnog, političkog, društvenog, demografskog i gospodarskog razvoja.

Kanada se u smjeru istok – zapad proteže u dužini od 5 230 km, a u smjeru sjever – jug u dužini od 4 545 km, što determinira njezine goleme dimenzije, koje su u demografskom pogledu - valja to odmah posebno naglasiti - bile važnim ograničavajućim čimbenikom naseljavanja, napose europske kolonizacije. Tome je nužno pridodati vrlo oštre, pa i vrlo surove prirodne uvjete u velikom dijelu zemlje, osobito na sjevernom, priarktičkom i arktičkom prostoru, na kojemu je naseljavanje

bilo i još uvijek je znatno otežano, a dijelom i posve onemogućeno, što je neprijeporno najzornije potvrđuju podatci o broju stanovnika, intenzitetu brojčanog razvoja stanovništva te gustoći naseljenosti toga dijela kanadskog državnog teritorija.

Potnije se značajno i znakovito odrazilo, kako na dosadašnji, tako i na suvremeni demogeografski razvoj kanadskog prostora, napose na prostorni raspored (razmještaj) stanovništva. Potnijem valja dodati i činjenicu da je gotovo polovica kanadskog teritorija prekrivena gustim šumama, te da je, svega, oko 15% površine Kanade pogodno za poljodjelsko (ratarsko) korištenje, i to - najvećima - uski pojas uz kanadsko-američku granicu, zatim poluotok između jezera Huron, Ontario i Erie, te kanadska prerija, koja se pruža dublje prema sjeveru, zalazeći pritom više u unutrašnjost države. Upravo su to dijelovi Kanade u kojima živi najviše kanadskoga stanovništva, u kojima se nalaze najveći kanadski gradovi i u kojima je prisutna najsnažnija gospodarska aktivnost kanadske države.

Svrha je ovoga priloga prikazati najvažnije demostatističke pokazatelje i odabrane značajke suvremene demogeografske slike Kanade. U tom širem kontekstu biti će naznačena tri temeljna demogeografska obilježja današnje Kanade: 1. intenzivan - premda ne i posve ujednačen - demografski rast Kanade u posljednjih sto pedeset godina; 2. izrazito neravnomjeran razmještaj stanovništva; 3. dominantan utjecaj migracijskih gibanja, osobito brojne imigracije, na demografski razvoj današnje kanadske države.

Kratki povijesni pregled naseljavanja Kanade

Prvi stanovnici Kanade su bili Indijanci, koji su na kanadski prostor stigli tijekom više migracijskih valova preko Beringova zaljeva iz Azije, prije približno 15 tisuća godina, te Eskimi, koji su krajnji sjever zemlje (i sjevernoameričkog kontinenta) naselili prije približno 5 tisuća godina. Smatra se da su Europljani prvi put stupili na tlo današnje kanadske države tijekom X. stoljeća, kada je normanski osvajač Eric Crveni stigao na Grenland i poluotok Newfoundland. Premda su Vikinzi poduzimali nekoliko putovanja preko Atlantika, njihova ribarska naselja koja su osnivali nisu se dugo održala.

Nakon Vikinga, prvi Europljanin koji je stupio na istočnu obalu današnje Kanade, 1497. godine, bio je John Cabot, talijanski pomorac u engleskoj službi. Međutim, prva brojnija naseljavanja kanadskog prostora poduzeta su u prvoj polovici XVI. stoljeća. To su bili Francuzi, koji su oko Hudsonovog zaljeva te na ušću rijeke St. Lawrence u Atlantski ocean podigli prve istraživačke i trgovačke postaje. One, međutim, zbog zime i gladi, kojima su prvi europski kolonisti bili podvrgnuti, nisu bile dugoga vijeka. (Heršak i Čičak-Chand, 1991.) Krupnije promjene u stabilizaciji europske kolonizacije novootkrivenog prostora nastupaju početkom XVII. stoljeća. Snažnija, brojnija i organiziranija europska naseljavanja kanadskog prostora započinju s 1608. godinom, kada su francuski kolonisti osnovali (današnji) Quebec. Važno je naglasiti da je prvo stabilno i kontinuirano naseljavanje Kanade, i to oko rijeke St. Lawrence i na atlantskoj obali, bilo gotovo isključivo francusko.

Na kanadskom su se prostoru tijekom XVII., XVIII. i XIX. stoljeća sučeljavali i sukobljavali, ali i prožimali britanski i francuski interesi. Zapravo, može se reći da će suparništvo Francuske i Velike Britanije imati ključno značenje za povijest Kanade. (Heršak i Čičak-Chand, 1991.) Do sredine XVIII. stoljeća,

nakon desetljeća političkih i oružanih sukoba, kanadski je prostor potpao pod vlast Britanaca. Potonje se značajno odrazilo na društveni, politički i kulturni razvoj kanadskog prostora. U demografskom smislu, britanska politička prevlast nad kanadskim prostorom odrazila se, ponajprije i ponajviše, na porast i u konačnici na prevlast stanovništva britanskoga podrijetla nad Francuzima, kao prvim i najbrojnim europskim kolonistima Kanade. Tome je, svakako, pridonijelo i osamostaljenje SAD-a (koncem XVIII. stoljeća), kada je približno 40 tisuća Britanaca prešlo na kanadski prostor.

Ustavnim zakonom iz 1791. godine formirane su bile dvije Kanade: donja Kanada s pretežito naseljenim francuskim kolonistima i njihovim potomcima, a koja se nalazila duž rijeke St. Lawrence, i druga, gornja Kanada, koja je obuhvaćala kraj oko Velikih jezera, gdje je prevladavalo stanovništvo britanskoga podrijetla. Obje su Kanade bile podijeljene na britanske kolonije: Quebec, Ontario, New Brunswick i Nova Scotia. Potonje su se kolonije 1. siječnja 1867. godine ujedinile u Dominion Kanada, kojemu su se u narednim desetljećima pridružile krajnje sjeverne i zapadne teritorije, kao i područja (provincije) na atlantskoj obali: British Columbia (1871.), Manitoba (1870.), Saskatchewan (1905.), Alberta (1905.), Yukon (1898.), Northwest Territories (1870.), Prince Edward Islands (1873.) i konačno, Newfoundland (1949.). Godine 1926. Kanada je postala samostalna članica Commonwealtha, a 1931. godine je postala neovisna država.

Bez obzira na duboke francuske i britanske korijene, današnja se Kanada uglavnom nalazi pod prevladavajućim utjecajem Sjedinjenih Američkih Država, američkoga načina života, politike, gospodarstva i kulture, što je i razumljivo, ne samo zbog sličnog povijesnog razvoja, nego i zbog više od tri tisuće kilometara zajedničke državne granice. Potonje se, ponajprije, odnosi na zapadni dio zemlje, dok je istočni dio Kanade, poglavito provincija Quebec, značajnim dijelom zadržao pretežite

europske, tj. francuske utjecaje, što se očituje u specifičnim političkim i društvenim procesima u tom dijelu Kanade (zahtjev za neovisnošću Quebeca).

Sredinom XVII. stoljeća Kanada je imala oko tri tisuće europskih doseljenika (Heršak i Čičak-Chand, 1991.), 1688. godine oko 10 tisuća, 1812. godine oko 75 tisuća te 1824 godine 151 tisuću europskih kolonista. (World Book Encyclopedia, 1994.)

Početakom XX. stoljeća u Kanadi je živjelo oko 5,4 milijuna stanovnika. Zbog svojih iznimnih prirodnih bogatstava te ubrzanog gospodarskoga razvoja i rasta, osobito poljoprivrede, rudarstva i industrije, kanadski je prostor bio privlačan za brojne, milijunske doseljenike, koji su u valovima napuštali Stari svijet, želeći u Novom svijetu osigurati sebi i svojoj obitelji sigurniji, a time i sretniji život. Zbog snažnog gospodarskog razvoja, napose industrije, pojavila se velika potreba za kvalificiranom radnom snagom, što je utjecalo na odluku kanadskih vlasti za ukidanjem ranije nametnutih, ograničavajućih uvjeta useljavanja za imigrante iz «egzotičnih» europskih zemalja, naročito iz istočne, pa čak dijelom i iz južne Europe. (Čičak-Chand, 1991.)

Snažnom useljavanju u Kanadu (među europskim doseljenicima bili su i brojni hrvatski iseljenici) pogodovale su u prvim desetljećima XX. stoljeća oštre restriktivne mjere useljeničke politike, koje su 1920-ih godina uvedene u Sjedinjenim Američkim Državama, zemlji prve i najjače europske kolonizacije. Zahvaljujući snažnom, brojnom i kontinuiranom useljavanju Kanada je od 5,4 milijuna stanovnika (1901.) brojem stanovnika porasla na 10,4 milijuna 1931. godine, na 18,2 milijuna 1961. godine, na 28 milijuna 1991. godine te na više od 30 milijuna stanovnika 2001. godine. Tijekom XX. stoljeća Kanada je upetorostručila broj stanovnika.

Kretanje broja stanovnika 1851.-2001. godine

Zahvaljujući brojnoj i kontinuiranoj imigraciji te razmjerno visokim vrijednostima nataliteta i prirodne promjene Kanada ulazi u krug zemalja s vrlo dinamičnim demografskim rastom, kojega ćemo u ovome članku pratiti od sredine XIX. stoljeća¹, točnije od 1851. godine, kada je u Kanadi popisano 2 436 297 stanovnika. (Tab. 1.) Od 1851. do 1951. godine popisi stanovništva su vršeni svake desete, a od 1951. godine naovamo svake pete godine. Posljednji popis stanovništva u Kanadi obavljen je 2001. godine.

Odmah valja naglasiti kako je Kanada u svim međupopisjima imala porast broja stanovnika; najviši je bio između 1901. i 1911. (34,2%), a najmanji između 1996. i 2001. godine (4,0%). U istim je međupopisima zabilježen i najveći, odnosno, najmanji prosječni godišnji porast broja stanovnika Kanade (1901.-1911., 3,4%; 1996.-2001., 0,8%). Ukupno je od 1851. do 2001. godine demografski rast Kanade iznosio 1 132% ili 7,5% prosječno godišnje.

Unutar cjelokupnog promatranog razdoblja (1851.-2001.) dinamika međupopisnog demografskog rasta pokazuje određene specifičnosti. Naime, u svim međupopisjima do 1961. godine stanovništvo Kanade je raslo za više od 10%. Tek je između 1961. i 1966. godine međupopisni porast pao ispod 10% (iznosio je 9,7%). Najintenzivnije je kanadsko stanovništvo raslo u prvih stotinu godina promatranog razdoblja, dakle od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća, kada je broj stanovnika Kanade povećan s 2 436 297 na 14 009 429 ili za 475%, odnosno 4,8% prosječno godišnje. Od 1951. do 2001. godine porast je bio četiri puta manji (sa 14 009 429 na 30 007 094) i iznosio je 114,2%, odnosno 2,3% prosječno godišnje.

¹Prvi sveobuhvatni popis stanovništva u Kanadi obavljen je 1666. godine. (Wargon, 1998.)

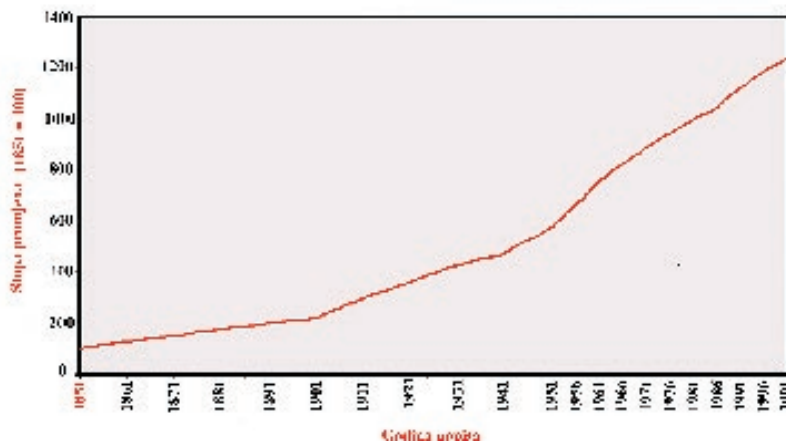
Tab. 1. Kretanje broja i pokazatelj promjene stanovništva Kanade 1851.-1996.god.

GODINA	BROJ	LANČANI	PROSJEČNA GODIŠNJA	BAZNI
POPISA	STANOVNIKA	INDEKS	PROMJENA (U%)	INDEKS
1851	2 436 297	-	-	100,0
1861	3 229 633	132,6	3,3	132,6
1871	3 689 257	114,2	1,4	151,4
1881	4 324 810	117,2	1,7	177,5
1891	4 833 239	111,8	1,2	198,4
1901	5 371 315	111,1	1,1	220,5
1911	7 206 643	134,2	3,4	295,8
1921	8 787 949	121,9	2,2	360,7
1931	10 376 786	118,1	1,8	425,9
1941	11 506 655	110,9	1,1	472,3
1951	14 009 429	121,8	2,2	575,0
1956	16 080 791	114,8	3,0	660,0
1961	18 238 247	113,4	2,7	748,6
1966	20 014 880	109,7	1,9	821,5
1971	21 568 311	107,8	1,6	885,3
1976	22 992 604	106,6	1,3	943,8
1981	24 343 181	105,9	1,2	999,2
1986	25 354 064	104,2	0,8	1 040,7
1991	27 296 859	107,7	1,5	1 120,4
1996	28 846 761	105,7	1,1	1 184,0
2001	30 007 094	104,0	0,8	1 231,7

Izvor: Statistics Canada, Demography Division.

Želimo li dodatno raščlaniti promatrano razdoblje, s obzirom na intenzitet porasta stanovništva, moguće je izdvojiti nekoliko većih međupopisnih razdoblja. Prvo bismo razdoblje mogli omeđiti 1851. i 1901. godinom, u kojemu je demografski rast Kanade iznosio 120,5% (2,4% prosječno godišnje), dakle, kanadsko se stanovništvo više nego udvostručilo. Posljedica je to brojnog useljavanja. Drugo razdoblje možemo omeđiti 1901. i 1931. godinom. U tih je trideset godina stanovništvo Kanade brojem poraslo 93,2% (3,1% prosječno godišnje), dakle, gotovo se opet udvostručilo. Potonje znači da je od 1851. do 1931. godine broj stanovnika Kanade uvećan za 325,9% ili za 4,1% prosječno godišnje. Posljedica je to vrlo brojne imigracije; samo je između 1901.

i 1931. godine u Kanadu uselilo više od četiri milijuna osoba, ali i vrlo visokih stopa nataliteta i prirodne promjene. Treće razdoblje možemo omeđiti 1931. i 1961. godinom. U tih je, također, trideset godina stanovništvo Kanade poraslo 75,8% (2,5% prosječno godišnje). Dakle, u odnosu na prethodna dva velika međupopisna razdoblja jasno se uočava pad stope porasta stanovništva. Posljedica je to smanjene imigracije zbog kriznih 1930-ih godina i 2. svjetskog rata. Konačno, u četvrtom velikom razdoblju, koje možemo omeđiti 1961. i 2001. godinom, broj stanovnika Kanade je porastao 64,5% (1,6% prosječno godišnje), što znači najmanje u odnosu na preostala tri velika međupopisna razdoblja.

Sl. 1. Promjena broja stanovnika Kanade 1851.- 2001. godine

Naglasili smo već da je od 1961. godine stopa međupopisnog rasta broja stanovnika Kanade, u svih osam međupopisnih razdoblja, manja od 10%. Od 1961. do 1986. godine stopa se nalazila u kontinuiranom padu. Od 9,7% za razdoblje 1961.-1966. godine, pala je na 4,2% u razdoblju 1981.-1986. godine. Između 1986. i 1991. godine zabilježen je blagi porast stope rasta stanovništva (7,7%), da bi između 1991. i 1996. godine (5,7%) te između 1996. i 2001. godine (4,0%) ponovno došlo do njezina pada.

Pored kontinuiranog, ali neujednačenog

ukupnog demografskog rasta, Kanadu i na nižim razinama promatranja karakterizira diferenciranost kretanja broja stanovnika. Da bismo potvrdili potonju tvrdnju poslužiti ćemo se pokazateljima promjene broja stanovnika kanadskih provincija i teritorija između 1991. i 2001. godine. (Tab. 2.) U tom su desetogodišnjem razdoblju brojem stanovnika depopulirale dvije kanadske provincije – Newfoundland (smanjenje broja stanovnika od 9,8%) i Saskatchewan (1,0%). Najmanji apsolutni porast broja stanovnika imao je Yukon (svega 850 stanovnika). U preostalim provincijama

Tab. 2. Promjena broja i pokazatelj promjene stanovništva Kanadskih provincija i teritorija 1991.-1996.god.

PROVINCIJA/ TERITORIJ	BROJ 1991	STANOVNIKA 2001	STOPA PROMJENE
Newfoundland	568 474	512 930	90,2
Prince Edward Islands	129 765	135 294	104,3
Nova Scotia	899 942	908 007	100,9
New Brunswick	723 900	729 498	100,8
Quebec	6 895 963	7 237 479	105,0
Ontario	10 084 885	11 410 046	113,1
Manitoba	1 091 942	1 119 583	102,5
Saskatchewan	988 928	978 933	99,0
Alberta	2 545 553	2 974 807	116,9
British Columbia	3 282 061	3 907 738	119,1
Yukon	27 797	28 647	103,1
Northwest Territories	57 649	64 105	111,2
UKUPNO	27 296 859	30 007 094	109,9

Izvor: Statistics Canada, Demography Division. Statistics Canada, 2001 Census Nation Tables.

i teritorijama demografski se rast kretao od 0,8% u New Brunswicku do 19,1% u British Columbiji. Snažan međupopisni porast stanovništva British Columbija ima ponajviše zahvaliti velikom prilivu azijskih imigranata. Znakovito je da su oba kanadska teritorija između 1991. i 2001. godine zabilježila demografski rast – Yukon od 3,1% i Northwest Territories od čak 11,2%. Međutim, u apsolutnom se smislu radi o malenom broju stanovnika, svega 7 306 osoba, koji su činili tek 0,3% ukupnog apsolutnog porasta broja stanovnika Kanade između 1991. i 2001. godine.

Gustoća naseljenosti Kanade

Dva su temeljna prostorno-demografska obilježja kanadskog prostora - u prosjeku iznimno rijetka i uglavnom izrazito neravnomjerna naseljenost. Prema popisu stanovništva 2001. godine prosječna opća gustoća naseljenosti u Kanadi iznosila je tek 3,01 stanovnika na četvorni kilometar površine. (Tab. 3.) U odnosu prema, primjerice, Hrvatskoj Kanada je 176 puta površinom veća, ima šest puta više stanovnika, ali i 30 puta manju gustoću naseljenosti.

Međutim, unutar Kanade postoje značajne i znakovite razlike u gustoći naseljenosti, što je posljedica raznolike prirodno-geografske

osnove i (ne)mogućnosti za naseljavanje, te složenih povijesnih i društveno-gospodarskih procesa koji su, manje poticali, a bitno više sputavali ili otežavali naseljavanje.

Površinom najmanja kanadska provincija je Prince Edward Islands (5 660 četvornih kilometara). Istodobno, ona je najgušće naseljena provincija Kanade sa 23,90 stanovnika na četvorni kilometar. S gustoćom naseljenosti iznad 10 stanovnika na četvorni kilometar, uz Prince Edward Islands, svega su tri kanadske provincije: Nova Scotia (16,42 stanovnika na četvorni kilometar), New Brunswick (10,00 stanovnika na četvorni kilometar) te Ontario (10,68 stanovnika na četvorni kilometar). Premda ima uvjerljivo najviše stanovnika (više od 11 milijuna), provincija Quebec, zbog velikog prostranstva na kojemu se prostire, ima malenu gustoću naseljenosti (4,69 stanovnika na četvorni kilometar površine).

Najrjeđe naseljeni kanadski prostori su teritoriji Yukon i Northwest Territories sa gustoćom naseljenosti od 0,06 i 0,02 stanovnika na četvorni kilometar. Ispodprosječnu gustoću naseljenosti u odnosu na kanadski prosjek (3,01) imaju još provincije: Newfoundland (1,27), Manitoba (1,73) i Saskatchewan (1,50).

Mala gustoća naseljenosti kanadske države još je vidljivija na razini kanadskih prirodno-

Tab. 3. Broj i razmještaj stanovništva Kanade po provincijama i teritorijama prema popisu 2001. godine.

PROVINCIJA/ TERITORIJ	BROJ STANOVNIKA	%	POVRŠINA (Km2)	GUSTOĆA NASELJENOSTI
Newfoundland	512 930	1,7	405 212	1,27
Prince Edward Islands	135 294	0,4	5 660	23,90
Nova Scotia	908 007	3,0	55 284	16,42
New Brunswick	729 498	2,4	72 908	10,00
Quebec	7 237 479	24,1	1 542 056	4,69
Ontario	11 410 046	38,0	1 076 395	10,60
Manitoba	1 119 583	3,7	647 797	1,73
Saskatchewan	978 933	3,3	651 036	1,50
Alberta	2 974 807	9,9	661 848	4,49
British Columbia	3 907 738	13,0	944 735	4,14
Yukon	28 647	0,1	474 391	0,06
Northwest Territories	64 105	0,2	3 433 288	0,02
UKUPNO	30 007 094	100	9 970 610	3,01

Izvor: Statistics Canada, 2001 Census Nation Tables. Statistics Canada GeoAccess Division.

geografskih regija. Niti jedna od pet velikih kanadskih regija nema gustoću naseljenosti veću od 10 stanovnika na četvorni kilometar. Najveću ima središnja Kanada (7,12); iza nje slijede: atlantska Kanada (4,24), zapadna ili pacifička Kanada (4,14), prerijska Kanada (2,59), te, najmanje, Yukon i sjeverni teritoriji, tj. priarктиčka i arktička Kanada (0,02).

Razmještaj stanovništva Kanade

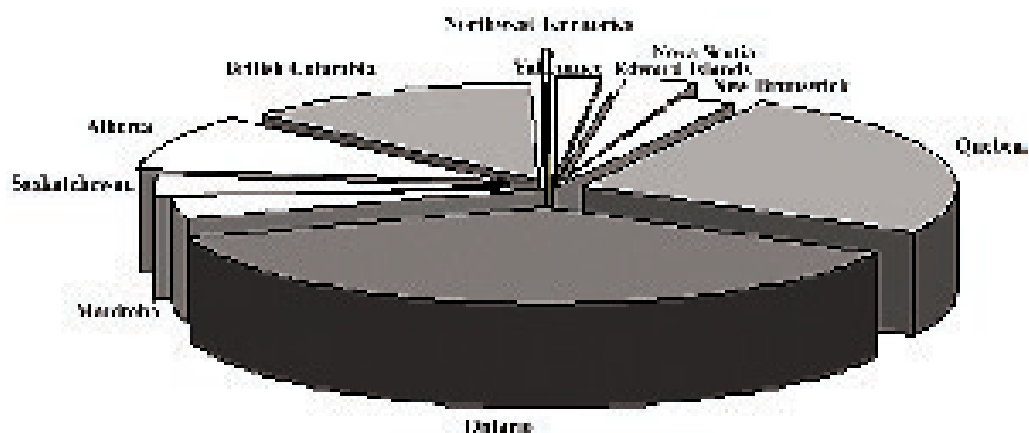
Uz to što je Kanada u prosjeku vrlo rijetko naseljena zemlja, važno obilježje njezine naseljenosti je i neravnomjernost u prostornom rasporedu stanovništva. Neravnomjerna naseljenost ogleda se, ponajviše, u razmještaju stanovništva prema upravno-teritorijalnim sastavnicama (provincijama i teritorijima) i regionalnim cjelinama Kanade, te u odnosu urbano i ruralno stanovništvo.

S obzirom na broj stanovnika najnapučenija je provincija Ontario, u kojoj je 2001. godine živjelo nešto preko jedanaest milijuna stanovnika, ili bitno više od trećine (38,0%) ukupnog stanovništva Kanade. Oko petina kanadskog stanovništva (24,1%) živi u provinci-

ji Quebec, te nešto više od desetine (13,0%) u krajnjoj zapadnoj provinciji British Columbia. U potonje tri provincije, koje po prilici zauzimaju 35,7% kanadskog teritorija, živjelo je 2001. godine 22 555 263 stanovnika, ili 75,2% ukupnog stanovništva zemlje. Daleko najmanje stanovnika Kanade živi u njezina dva teritorija, u Yukonu 28 674 (0,1%) i u Northwest Territories 64 105 (0,2%).

Neravnomjeran razmještaj stanovništva Kanade još je vidljiviji na razini prirodno-geografskih regija, što je, zapravo, odraz njihovih prirodnih (ne)mogućnosti za naseljavanje, ali i odgovarajućih povijesnih i društveno-gospodarskih procesa, koji su poticali i usmjeravali demografski razvoj kanadskog prostora.

Golema većina stanovništva Kanade živi u središnjoj Kanadi (18 647 525 ili 62,1%), koja obuhvaća provincije Quebec i Ontario. To je prostor najranije, ali i naj snažnije europske kolonizacije. U geografskom smislu ova kanadska regija obuhvaća dio poluotoka Labrador (koji je slabo naseljen), zatim prostor uz rijeku St. Lawrence, te kraj sjeverno od Velikih jezera. Povoljan prometno-geografski položaj, koji je još više istaknut izgradnjom

Sl. 2. Razmještaj stanovništva Kanade 2001. godine po provincijama i teritorijima (u %)

i uređenjem Morskog puta St. Lawrencea (1959.)², te bogata prirodna osnova, koja je omogućila razvoj rudarstva, energetike, poljoprivrede i šumarstva, omogućili su ubrzani gospodarski razvoj, koji je potaknuo snažnu imigraciju. Središnja Kanada nije samo demografski i gospodarski vodeća regija Kanade, ona je to i u političkom smislu, jer se u njoj nalazi i kanadski glavni grad Ottawa.

Daleko iza središnje Kanade, prema broju stanovnika, dolaze ostale kanadske regije: prerijska Kanada (5 073 323 stanovnika ili 16,9%), pacifička Kanada (3 907 738 ili

13,0%), atlantska Kanada (2 285 729 ili 7,6%) te sjeverozapadni teritoriji i Yukon (92 779 ili 0,3%).

Jedan od najznačajnijih pokazatelja neravnomojnosti naseljenosti i očite populacijske polarizacije u Kanadi, jest odnos između urbanog i ruralnog stanovništva.

Rezultati popisa 2001. godine su pokazali da u urbanim središtima s više od deset tisuća stanovnika živi čak 79,4% kanadskog stanovništva. Prema podacima popisa 1996. godine daleko najviše stanovnika Kanade živjelo je u kanadskim metropolitanskim područjima.³ (Tab. 4.)

Tab. 4. Stanovništvo metropolitanskih područja Kanade sa stanjem 1. srpnja 1996. godine.

METROPOLITANSKA	BROJ	%	% STAN.	METROPOLITANSKA	BROJ	%	% STAN.
PODRUČJA	STANOVNIKA		KANADE	PODRUČJA	STANOVNIKA		KANADE
Toronto	4 403 100	24,0	15,4	Sherbrode	150 100	0,8	0,5
Ottawa-Hull	1 037 900	5,6	3,6	Trois-Rivieres	142 200	0,8	0,5
Hamilton	642 700	3,5	2,3	Vancouver	1 912 100	10,4	6,7
London	410 400	2,2	1,4	Victoria	316 800	1,7	1,1
Kitchner	395 200	2,2	1,4	Calgary	845 500	4,6	3,0
St.Catharines-Niagara	382 800	2,1	1,3	Edmonton	885 100	4,8	3,1
Windsor	287 500	1,6	1,0	Winnipeg	679 200	3,7	2,4
Oshawa	277 100	1,5	1,0	Halifax	341 500	1,9	1,2
Sudbury	165 000	0,9	0,6	Saskatoon	226 000	1,2	0,8
Thunder-Bay	129 100	0,7	0,4	Regina	195 500	1,1	0,7
Montreal	3 393 700	18,5	11,9	St.Johns	177 100	1,0	0,6
Quebec	683 700	3,7	2,4	Saint John	128 000	0,7	0,4
Chicoutimi-Janquiere	162 900	0,9	0,6	UKUPNO	18 374 200	100	64,4

Izvor: Statistics Canada, CANSIM

²Vrijednost rijeke St. Lawrence, koja povezuje Atlantski ocean i Velika jezera (zapravo jezero Ontario) uočena je još tijekom prvih naseljavanja europskih kolonista. Međutim, brojni brzaci između današnjeg Montreala i jezera Ontario, u ukupnoj dužini od približno 290 kilometara, onemogućavali su plovidbu. Unatoč određenim hidrotehničkim zahvatima koji su na rijeci provedeni tijekom XIX. stoljeća, ona u XX. stoljeću nije mogla zadovoljiti potrebe sve brojnijeg kanadskog stanovništva i sve bržeg i snažnijeg gospodarskog razvoja Kanade i susjednih područja Sjedinjenih Američkih Država, koja gravitiraju Velikim jezerima. Tako je između 1954. i 1959. godine, uz financijsku potporu i Kanade i SAD-a, u cijelosti ureden Morski put St. Lawrence, na kojemu je izgrađeno nekoliko brana i ustava, što je omogućilo plovidbu prekooceanskih brodova cijelom dužinom toka rijeke St. Lawrence od Atlantskog oceana do Velikih jezera, na čijim se obalama, i s kanadske i s američke strane, nalaze brojni veliki gradovi sa značajnim gospodarskim, trgovačkim i prometnim funkcijama (npr. Chicago, Detroit, Cleveland, Toledo, Buffalo s američke te Toronto, Hamilton, Mississauga, Oshawa, Thunder Bay s kanadske strane). Valja, doduše, priznati da je unatoč uređenju toga plovidbenog puta još uvijek ostao neriješen i nesavladan problem zaleđenosti rijeke od prosinca do ožujka, što u cijelosti zaustavlja plovidbu rijekom pa tako i potpuno prekida vezu na tom morskom putu.

³Primjerice, samo u 15 najvećih gradova Kanade (Montreal, Calgary, Toronto, Winnipeg, Edmonton, Mississauga, Vancouver, Laval, London, Ottawa, Hamilton, Surrey, Kitchener, Quebec, St. Catharines) živjelo je 1996. god 6 844 096 stanovnika, odnosno, 24% ukupnog stanovništva Kanade.

Kanada danas ima 25 metropolitanskih područja (Krenczer, 1995.), i to u Ontariju deset, u Quebecu pet, u British Columbiji, Alberti i Saskatchewanu po dva, te u provincijama Manitoba, Nova Scotia, Newfoundland, Prince Edward Islands i New Brunswick po jedno metropolitansko područje. U njima je 1996. godine ukupno živjelo 18 374 200 stanovnika ili čak 64,4% ukupnog stanovništva Kanade. Po broju stanovnika najveće je metropolitansko područje Toronto, sa 4 403 100 stanovnika (15,4% stanovništva Kanade), a iza njega slijede: Montreal (3 393 700 ili 11,9%), Vancouver (1 912 100 ili 6,7%), Ottawa-Hull (1 037 900 ili 3,6%)... Najmanje metropolitansko područje je Saint John u provinciji New Brunswick sa svega 128 000 stanovnika ili 0,4% stanovništva Kanade. U provinciji Ontario, primjerice, čak 74,6% stanovništva provincije živi u deset metropolitanskih područja.

Približno petina kanadskog stanovništva živi na selu, odnosno u ruralnim područjima zemlje. Na farmama živi tek 4% stanovništva Kanade. Oko 80% farmi nalazi se u prerijskoj Kanadi, dakle, u središnjim kanadskim provincijama (Alberta, Manitoba, Saskatchewan), tako da je u njima koncentriran i najveći broj ruralnog stanovništva Kanade. Nešto značajnije koncentracije ruralnog stanovništva prisutne su i oko Velikih jezera, odnosno na tihooceanskoj obali Kanade, u provinciji British Columbia.

Urbano bazirana industrijalizacija Kanade nesumnjivo je utjecala na iznimno visok stupanj koncentracije stanovništva u gradovima i njihovim prigradskim, urbaniziranim, naseljima. Tome su, dakako, pridonijeli i prirodni uvjeti koji su u velikim dijelu zemlje sputavali ili posve onemogućavali naseljavanje.

Utjecaj migracija na demografski rast i razvoj Kanade

Migracije su bitno utjecale na demografski rast i razvoj kanadskog prostora. Pritom valja odmah naglasiti kako su, u cjelini gledajući, imigracijski procesi, po svojoj veličini, strukturi i značenju, znatno nadmašili emigracijske, premda su – kako ćemo kasnije vidjeti – u pojedinim razdobljima iseljavanja iz Kanade bila jača i brojnija od useljavanja u tu zemlju.

Utjecaj snažne imigracije na razvoj stanovništva Kanade vidljiv je u cjelokupnom suvremenom razdoblju demogeografskog razvoja kanadskog prostora. Stalnim i brojnim useljavanjima kontinuirano se povećavao broj stanovnika, ali se intenzivno i mijenjala demogeografska, napose etnička slika kanadskog stanovništva, što je naročito počelo dolaziti do izražaja nakon 2. svjetskog rata, i to s porastom udjela neuropskih, poglavito azijskih doseljenika u Kanadu. (Čičak-Chand, 1991.)

Udjel nekada jedinog, domorodačkog stanovništva Kanade, Eskima i Indijanaca, pao je koncem prošloga stoljeća na 2,8% ukupnog stanovništva Kanade. Prema popisu 1996. godine u Kanadi je živjelo tek 799 010 Eskima i Indijanaca. (Tab. 5.) Među gotovo 800 tisuća stanovnika domorodačkog podrijetla prevladavaju sjevernoamerički Indijanci, podijeljeni u gotovo 600 plemenskih saveza, sa 554 290 pripadnika ili 69,4% ukupnog domorodačkog stanovništva. Sjevernoamerički Indijanci činili su 1996. godine samo 1,9% kanadskog stanovništva.

Apsolutno najviše domorodaca živi u provinciji Ontario (141 525), no oni su u toj provinciji 1996. godine činili tek 1,32% ukupnog stanovništva. Po broju domorodačkog stanovništva ističu se još i središnje i zapadne kanadske provincije – Manitoba (128 685), Saskatchewan (111.295), Alberta (122 840) i British Columbia (139.655). U Manitobi i Saskatchewanu domorodci čine više od 10% stanovništva provincije (Manitoba 11,55%; Saskatchewan 11,23%). Međutim, daleko naj-

Tab. 5. Domorodačko stanovništvo Kanade prema popisu 1996. godine.

PROVINCIJA/ TERITORIJ	BROJ STANOVNIKA	% STAN. KANADE	% STAN. PROVINCIJE	%
Newfoundland	14 205	0,05	2,57	1,78
Prince Edward Islands	950	0,00	0,71	0,12
Nova Scotia	12 380	0,04	1,36	1,55
New Brunswick	10 250	0,04	1,39	1,28
Quebec	71 415	0,25	1,00	8,94
Ontario	141 525	0,50	1,32	17,71
Manitoba	128 685	0,45	11,55	16,11
Saskatchewan	111 245	0,39	11,23	13,92
Alberta	122 840	0,43	4,55	15,37
British Columbia	139 655	0,49	3,75	17,48
Yukon	6 175	0,02	20,07	0,77
Northwest Territories	39 690	0,14	61,90	4,97
UKUPNO	799 010	2,80	2,80	100

Izvor: Statistics Canada, 1996 Census Nation Tables.

viši udjel u ukupnom stanovništvu domorodci imaju u Yukonu (20,07%) i Northwest Territories (čak 61,9%), no 45.865 domorodaca u tim teritorijima čini tek 5,7% svih domorodaca Kanade. U preostalim je kanadskim provincijama udjel domorodačkog stanovništva manji od 5% (najmanji je u provinciji Prince Edward Islands 0,71%).

Dakle, više od 97% današnjih stanovnika Kanade su doseljenici ili potomci ranije doseljenog stanovništva, uglavnom europskog podrijetla, napose iz Velike Britanije, koji najvećma žive sjevernije od Velikih jezera. Oni čine približno 40% današnjeg kanadskog stanovništva. Potomci francuskih doseljenika, a radi se o približno 27% stanovništva zemlje, pretežito naseljavaju istočne provincije Kanade, osobito Quebec, gdje ih živi oko 5 i pol milijuna i Ontario, gdje ih je oko milijun i pol, dok su potomci doseljenika iz Njemačke⁴, Skandinavije, te južno i istočnoeuropskih zemalja⁵, najvećma agrarno stanovništvo, ponajviše naselili središnje kanadske provincije. Oni čine oko 20% stanovništva Kanade. Preostalih 10% stanovništva Kanade su doseljenici ili potomci doseljenika iz azijskih (više) i afričkih (manje) zemalja.

U razdoblju 1851.-1996. godine u Kanadu je doselilo približno 14,5 milijuna osoba (prema: Statistics Canada, Demography Division); najviše između 1901. i 1931. (4,1 milijun osoba) te između 1971. i 1996. godine (4,8 milijuna osoba). Samo iza 2. svjetskog rata u Kanadu je imigriralo gotovo 6 milijuna osoba. (McKie, 1994.) Među brojnim useljenicima u Kanadu, naročito nakon 2. svjetskog rata, mnogo je i političkih izbjeglica. Tisuće Mađara je u Kanadu doselilo nakon 1956. godine i krvavo ugušene protukomunističke revolucije. Između 1975 i 1985. godine Kanada je primila približno 113 tisuća izbjeglica iz Laosa, Vijetnama i Kambodže. Od sredine 1980-ih do sredine 1990-ih godina Kanada je postala odredištem brojnih imigranata iz Hong Konga, koji je 1997. godine iznova postao dijelom Narodne Republike Kine. (The World Book Encyclopedia, 1994.)

R. Beaujot i D. Matthews (2000.) su, s obzirom na intenzitet migracijskih procesa u Kanadi, napose imigracije u Kanadu, od 1850. do 1961. godine izdvojili pet karakterističnih i po svojim obilježjima znakovitih razdoblja. U prvome razdoblju, od 1850. do 1896. godine, Kanadu je karakterizirala negativna migracij-

⁴Prvi njemački doseljenici Kanadu su naselili već sredinom XVII. stoljeća (Quebec). Tridesetih godina XX. stoljeća činili su najbrojniju nebritansku etničku skupinu u Kanadi. (Čičak-Chand, 1991.)

⁵Među istočnoeuropskim doseljenicima u Kanadu osobito značenje imaju Ukrajinci, čiji brojni migracijski valovi započnu koncem XIX. i početkom XX. stoljeća. (Čičak-Chand, 1991.)

ska bilanca, što će reći da je emigracija nadmašila imigraciju. Razlozi tome leže u bržoj industrijalizaciji susjednih područja u Sjedinjenim Američkim Državama, koja je potaknula brojnije iseljavanje iz Kanade od useljavanja u nju. Drugo razdoblje, između 1896. i 1913. godine, je razdoblje jačanja useljavanja, tijekom kojega se broj imigranata povećao od približno 17 tisuća (1896.) na približno 400 tisuća (1913.). Tijekom trećega razdoblja, između 1914. i 1951. godine, useljavanje u Kanadu je iznova oslabilo, što se ima zahvaliti 1. i 2. svjetskom ratu, ali i gospodarskom krizom 1930-ih godina, koja je uzrokovala opću društvenu i gospodarsku depresivnost, a time i pad interesa za useljavanjem u Kanadu. Četvrto razdoblje, između 1951. i 1991. godine, je razdoblje novoga jačanja imigracije, koja u ukupnom demografskom rastu Kanade sudjeluje s četvrtinom udjela, da bi on u petom razdoblju, između 1991. i 1996. godine, dosegnuo, pa i premašio polovicu ukupnoga demografskog rasta kanadske države.

Suvremene značajke doseljavanja u Kanadu daje nam popis stanovništva iz 1996. godine. Rezultati toga popisa pokazuju da je 4 971 010 stanovnika ili 17,2% ukupnog stanovništva Kanade rođeno izvan zemlje, odnosno, doseljeničkog je podrijetla. (Tab. 6.)

Prema broju doseljenika i udjelu u ukupnom stanovništvu Kanade izdvajaju se provincije Ontario i British Columbia. U Ontariju je 1996. godine živjelo 2 724 490 stanovnika rođenih izvan Kanade, koji su činili više od polovice (54,8%) svih doseljenika u Kanadu i čak četvrtinu (25,3%) ukupnog stanovništva provincije. U British Columbij je popisano 903 190 doseljenika ili tek nešto manje od petine (18,2%) svih doseljenika Kanade. Ovi su doseljenici činili četvrtinu (24,2%) ukupnog stanovništva te najzapadnije provincije Kanade. Više od 10% stanovništva provincije/teritorija doseljenici su činili i u Manitobi (12,2%), Alberti (15,0%) i Yukonu (10,4%).

Kada govorimo o vremenu doseljavanja (podaci prema popisu 1996.) jasno se uočava svojevrsna uravnoteženost ili ravnomjernost. Tako je prije 1961. godine u Kanadu doselilo 21,2% današnjeg doseljenog stanovništva, u razdoblju 1971.-1980. godine 20%, u razdoblju 1981.-1990. godine 22%, te u razdoblju 1991.-1996. godine 20,9%. Jedini izuzetak predstavlja razdoblje 1961.-1970. godine kada je u Kanadu doselilo 15,9% doseljenika prema popisu 1996. godine. (prema: Statistics Canada, 1996 Census Nation Tables).

Prema području doseljavanja prevladavaju, s gotovo polovičnim udjelom, doseljenici iz europskih zemalja; ponajviše iz sjeverne i za-

Tab. 6. Doseljeno stanovništvo u Kanadu prema provincijama i teritorijima 1996. godine (Popis).

PROVINCIIJA/ TERITORIJ	BROJ DOSELJENIKA	%	% STANOVNIŠTVA PROVINCIIJE
Newfoundland	8 490	0,2	1,5
Prince Edward Islands	4 395	0,1	3,3
Nova Scotia	41 960	0,8	4,6
New Brunswick	24 385	0,5	3,3
Québec	664 500	13,4	9,3
Ontario	2 724 490	54,8	25,3
Manitoba	135 940	2,7	12,2
Saskatchewan	52 315	1,1	5,3
Alberta	405 140	8,1	15,0
British Columbia	903 190	18,2	24,2
Yukon	3 190	0,1	10,4
Northwest Territories	3 075	0,1	4,8
UKUPNO	4 971 070	100	17,2

Izvor: Statistics Canada, 1996 Census Nation Tables.

padne Europe (23,5%). Europski doseljenici čine 46,9% svih današnjih doseljenika u Kanadu. Na drugom se mjestu nalaze doseljenici iz Azije (31,5%), koji sa europskim doseljenicima čine gotovo 80% svih kanadskih doseljenika. Doseljeni iz drugih krajeva svijeta, uključujući i susjedne Sjedinjene Američke Države, čine bitno manji udjel u ukupnom kontingentu doseljenika u Kanadu prema popisu 1996. godine. Međutim, valja primijetiti i osobito naglasiti činjenicu da azijski doseljenici u Kanadu već znatno premašuju, nekada dominantne, zapadnoeuropske doseljenike, posebice iz Velike Britanije i Francuske.

Potonje najbolje potvrđuju podatci o doseljnom stanovništvu tijekom posljednjih nekoliko godina (prema: Statistics Canada, CANSIM, Matrix 2). Od 1. srpnja 1996. do 30. lipnja 2000. godine u Kanadu je doselilo ukupno 797 012 osoba. Doseljenici iz Afrike su činili 7,4% ukupno doseljenih, iz Sjedinjenih Američkih Država, srednje i južne Amerike 10,5%, iz europskih zemalja 19,5%, a iz Azije čak 61,7% ukupno doseljenih u Kanadu.

Da bismo u cijelosti ocijenili promjenu trenda s obzirom na područje doseljenja, potonje podatke je moguće komparirati sa strukturom doseljenog stanovništva u Kanadu prema vremenu i području doseljenja, koja je vidljiva iz rezultata popisa stanovništva Kanade 1996. godine. (Tab. 7.) Naime, prema rezultatima

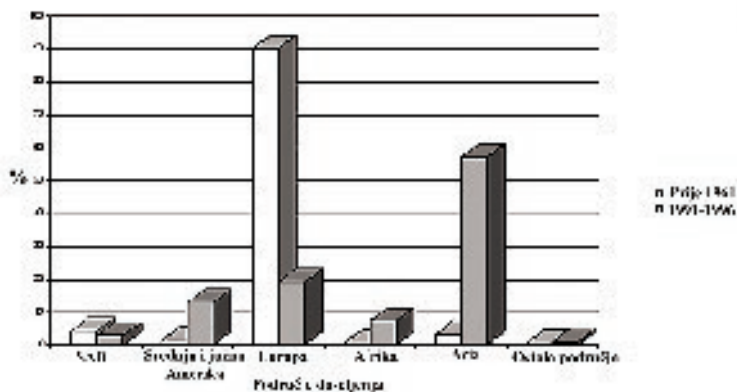
toga popisa jasno je uočljivo da u strukturi stanovništva Kanade doseljenog prije 1961. godine natpolovičnu većinu čine doseljenici iz sjeverne i zapadne Europe (52,1%), koji zajedno s doseljenicima iz južno i istočno europskih zemalja čine čak 89,7% svih doseljenika u Kanadu. Istodobno, stanovništvo Kanade doseljeno prije 1961. godine iz Azije činilo je svega 3,1% ukupno doseljenih, i manje ih je nego doseljenika iz Sjedinjenih Američkih Država (4,3%). Međutim, već razdoblje 1961.-1970. godine pokazuje znakovite promjene. Naime, premda u strukturi doseljenih stanovnika Kanade, prema popisu 1996. godine, u tom razdoblju još uvijek prevladavaju doseljenici iz europskih zemalja (69%), njihov je udjel u značajnom padu u odnosu na ranije godine. Istodobno raste udjel doseljenika iz američkih (na 14,3%), afričkih (na 3,3%) te azijskih zemalja (na 12,2%). Do razdoblja 1991.-1996. godine, udjel stanovnika Kanade doseljenih iz Europe smanjen je na 19%, a iz Azije je povećan na čak 57,1%, uza 15,6% doseljenih iz SAD-a i srednje, odnosno, južne Amerike, 7,3% doseljenih iz Afrike, te 1% ostalih.

Što nam potonji podatci otkrivaju? Ponajprije činjenicu da su se posve promijenila imigracijska ishodišta današnjeg kanadskog stanovništva. Naime, imigranti iz Europe imaju sve manje značenje u ukupnom imigracijskom

Tab. 7. Struktura (%) doseljenog stanovništva u Kanadu prema vremenu i području doseljenja 1996. godine (Popis).

PODRUČJE	PRIJE	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-1996
DOSELJENJA	1961				
SAD	4,3	6,4	7,4	4,2	2,8
Srednja i južna Amerika	0,6	2,2	6,8	9,7	7,3
Karibi	0,8	5,7	9,6	6,6	5,5
Sjeverna i zapadna Europa	52,1	32,8	19,4	10,2	5,5
Istočna Europa	16,6	5,2	3,2	10,2	8,5
Južna Europa	21,6	31,0	13,2	5,3	5,0
Afrika	0,5	3,3	5,8	5,9	7,3
Azija	3,1	12,2	33,1	47,0	57,1
Ostala područja	0,4	1,2	1,5	0,9	1,0
UKUPNO	100	100	100	100	100

Izvor: Statistics Canada, 1996 Census Nation Tables.

Sl. 3. Struktura doseljenog stanovništva Kanade prema vremenu i području doseljenja prema popisu 1996. godine.

kontingentu Kanade. Umjesto nekada dominantnih europskih doseljenika (ponajprije Britanaca i Francuza) danas su najbrojniji azijski doseljenici. Zapravo, posljednjih se tridesetak godina uočava porast značenja azijskog imigracijskog kontingenta u ukupnom broju useljenih, pa tako i porast njihove važnosti u ukupnoj kanadskoj populaciji. (Čičak-Chand, 1991.) Jasno je da to ima prilično brojne i složene psihosocijalne, ekonomske, etničke i društvene posljedice po kanadsko društvo. Potvrdu potonjeg nalazimo i u podatku da je čak 47% doseljenog stanovništva Kanade iz sjeverne i zapadne Europe, prema popisu 1996. godine, doselilo u Kanadu prije 1961. godine. S druge je, pak, strane 37,9% azijskih

doseljenika doselilo u Kanadu između 1991. i 1996. godine.

Unatoč promjenama trenda u strukturi kanadskih doseljenika prema vremenu i području doseljenja ipak u golemoj većini kanadskih provincija i teritorija još uvijek prevladavaju europski doseljenici. (Tab. 8.) Popis iz 1996. godine je pokazao da je samo u British Columbiju udjel stanovništva Kanade koje je doselilo iz Azije (44,4%) premašio udjel europskih (40,1%) i drugih doseljenika (15,5%), što je, donekle, razumljivo, s obzirom da je British Columbia najzapadnija kanadska provincija čija je tihooceanska obala, zbog svojega geoprometnoga položaja i gospodarske važnosti, migracijski «otvore-

Tab. 8. Struktura doseljenika u Kanadu prema području doseljenja po provincijama i teritorijama 1996. godine (Popis).

PROVINCIA/ TERITORIJA	UKUPNO (u %)	SAD	Srednja i juž. Amerika	Karibi	Europa	Afrika	Azija	Ostala područja
Newfoundland	100	19,8	1,4	1,1	54,5	5,0	16,6	1,6
Prince Edward Islands	100	28,6	0,9	1,8	52,4	1,8	13,5	0,8
Nova Scotia	100	21,0	1,7	1,9	52,5	3,2	18,3	1,5
New Brunswick	100	36,6	1,7	1,4	46,7	2,0	10,0	1,6
Quebec	100	4,1	7,3	10,1	43,3	9,4	25,4	0,3
Ontario	100	3,6	6,1	6,9	49,7	4,2	29,1	0,4
Manitoba	100	5,8	8,7	3,7	51,7	2,4	27,3	0,4
Saskatchewan	100	13,8	3,8	1,4	53,4	3,8	23,1	0,6
Alberta	100	6,9	4,9	2,4	46,2	4,2	33,6	1,7
British Columbia	100	6,1	2,6	0,9	40,1	3,0	44,4	2,9
Yukon	100	22,4	2,2	0,9	56,3	1,3	14,7	2,4
Northwest Territories	100	10,2	2,4	2,4	49,6	6,2	26,8	2,1

na» velikom istočnoazijskom prostoru. U pet kanadskih provincija (Newfoundland, Prince Edward Islands, Nova Scotia, Manitoba, Saskatchewan) i jednom teritoriju (Yukon) udjel europskih doseljenika premašuje polovicu svih doseljenih u Kanadu prema popisu 1996. godine. U preostalim provincijama i teritorijama udjel doseljenih iz Europe se kreće od 40 do 50%. Uza British Columbiju razmjerno visok udjel azijskih doseljenika je i u provincijama: Alberta (33,6%), Ontario (29,1%), Manitoba (27,3%) i Saskatchewan (23,1%) te u Northwest Territories (26,8%). Najmanji udjel doseljenih stanovnika Kanade iz Azije je zabilježen u provinciji New Brunswick (10%).

Premda se za Kanadu s punim pravom može kazati da je zemlja doseljenika (ili useljenika), za nju je karakteristična i prilično velika emigracija. (McKie, 1994.) Razlog tome su teški prirodni uvjeti naseljavanja, ali i brži društveno-gospodarski razvoj susjednih Sjedinjenih Američkih Država koji su privukli i brojne kanadske emigrante. Naime, za Kanadu se često puta kaže da je zemlja u koju se ide kao posljednji izbor. (Heršak i Čičak-Chand, 1991.) Potonje osobito važi za razdoblje između dva svjetska rata, dok nakon 2. svjetskog rata u Kanadu najvećma doseljavaju oni koji su željeli ili mogli trajno ostatu u njoj.

Istaknuli smo već da je od 1851. do 1996. godine u Kanadu uselilo približno 14,5 milijuna osoba. U istom je razdoblju iz Kanade emigriralo približno 8,1 milijun njezinih stanovnika, tako da bi neto migracijski saldo iznosio oko 6,4 milijun stanovnika. Valja istaknuti da je između 1861. i 1901. godine broj emigranata za približno pola milijuna ljudi premašio

broj imigranata. Tek nakon 1901. godine, uza izuzetak razdoblja 1931.-1941.⁶, broj useljenika premašuje broj iseljenika iz Kanade.

Najveći broj kanadskih emigranata iselio je u Sjedinjene Američke Države. Tako je, prema popisu stanovništva 1990. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama živjelo gotovo 745 tisuća osoba rođenih u Kanadi. (McKie, 1994.) Sjedinjene Američke Države su, historijski gledano, najznačajnije odredište razmjerno brojnih kanadskih iseljenika.

Utjecaj migracijskih procesa na demografski rast i razvoj Kanade moguće je vrednovati kroz nekoliko aspekata. Jedan od njih jest i izravan utjecaj migracije na kretanje (porast) broja stanovnika Kanade tijekom posljednjih sto i pedeset godina. (Beaujot i Mathews, 2000.) Od 1851. godine naovamo mijenjao se udjel migracijskog kontingenta (migracijske bilance) u ukupnom demografskom rastu Kanade. Primjerice, između 1851. i 1861. godine pozitivna migracijska bilanca od približno 182 tisuće osoba činila je nešto manje od četvrtine ukupnog porasta stanovništva Kanade. Udjel migracijske bilance u demografskom rastu Kanade zatim je u razdoblju 1901.-1911. godine porastao na 44,1% (810 tisuća) te u razdoblju 1991.-1996. godine na 55,3% (908 tisuća). Najmanji udjel u porastu broja stanovnika Kanade pozitivna migracijska bilanca je imala između 1931. i 1941. godine (7,9%, odnosno 169 tisuća). Potonjim nas podaci neprijeporno upućuju na zaključak o sve većem značenju imigracije u ukupnom demografskom rastu i razvoju kanadske države, što nas, također, utvrđuje u razmišljanju o Kanadi kao zemlji doseljenika. (Beaujot i Matthews, 2000.)

⁶To su godine velike gospodarske krize koja je p(r)otresla sjevernoamerički kontinent, što je rezultiralo i pojačanim iseljavanjem iz Kanade. Između 1931. i 1941. godine u Kanadu je uselilo približno 149 tisuća, a iz nje emigriralo oko 214 tisuća osoba. Dakle, višak iseljenih nad useljenima je iznosio gotovo 100 tisuća stanovnika. (McKie, 1994.)

LITERATURA

- Beaujot, R. (1998): Immigration and Canadian demographics: state of the research, Population Studies Centre Discussion Paper, No. 98-11.
- Beaujot, R. ; Matthews, D. (2000): Immigration and the Future of Canada's Population, Studies Centre, Department of Sociology, University of Western Ontario, London.
- Čičak-Chand, R. (1991): Naznake o nekim etničkim manjinama u Kanadi, Migracijske teme, god. 7, br. 1, Zagreb.
- Heršak, E. ; Čičak-Chand, R. (1991): Kanada: multikulturalizam, Migracijske teme, god. 7, br. 1, Zagreb.
- Kranczer, S. (1995): Canadian population growth, Statistical Bulletin, Vol. 76, No. 2, New York.
- McKie, C. (1994): A History of Emigration from Canada, Canadian Social Trends, No. 35, Ottawa.
- Wargon, T. Sylvia (1998): Demography in Canada; Looking Backward, Looking Forward, Canadian Studies in Population, Vol. 25, No. 2, Edmonton.
- The World Book Encyclopedia, World Book Inc., 1994.

IZVORI

- Statistics Canada, Demography Division.
- Statistics Canada, 1996 Census Nation Tables.
- Statistics Canada, 2001 Census Nation Tables.
- Statistics Canada, GeoAccess Division.
- Statistics Canada, CANSIM.